

Nya filmare tar plats

Fond och festivaler stärker Sydafrikas växande filmindustri

Den sydafrikanska filmproduktionen blomstrar. Inhemska regissörer och producenter har belönats med priser från i stort sett varje större filmfestival runtom i världen det senaste året.

Nu återstår nästa utmaning: att locka den sydafrikanska publiken till biosalongerna och biograferna till kåkstäderna.

Zola Maseko. Ian Gabriel. Darrell Roodt. Teddy Mattered. Sydafrikanska veteranregissörer och debutanter som har kallats upp på scenen och tagit emot prestigefyllda priser på filmfestivaler världen över det senaste året.

En imponerande bedrift med tanke på hur hopplöst polariserat klimatet för filmmakare i Sydafrika var fram till början av 90-talet, då apartheid gjorde det omöjligt för svarta regissörer och producenter att verka i landet.

– En filmindustri har vuxit fram med regeringens stöd efter regimskiftet 1994. Utbildning för svarta filmare har dragits i gång, eftersom de inte hade möjlighet att studera eller producera film i Sydafrika tidigare. Produktionsbolagen hade tidigare inte någon enda svart anställd, säger dr Hasseenah Ebrahim, föreläsare i filmhistoria på *Wits University* i Johannesburg.

Utbildningsprogrammen har fått skjuts av samarbete mellan frivilligorganisationer och det statliga TV-bolaget SABC. Samtidigt har utvecklingen av en industri, med främjande av Sydafrika som inspelningsplats för utländska filmer, och samproduktion med bolag från andra länder gett inkomster till landet.

– Ett betydande bidrag till framgångarna har varit en tre år gammal statligt finansierad spelfilmsfond och att årliga filmfestivaler arrangeras runtom i landet, menar Jackie Motsepe, marknadsföringschef på *National Film and Video Foundation*, NFVF.

För fem år sedan producerades färre än fyra spelfilmer per år i Sydafrika. Som ett resultat av fonden har NFVF lyckats producera 26 spelfilmer och 107 dokumentärer.

Fel ämnesval

Men trots att både nya och erfarna regissörer har nått framgång internationellt, har det inte lett till en nämnvärt större inhemsk publik.

– Det internationella erkännandet är väldigt uppmuntrande men våra filmmakare måste också fundera på hur de ska lyckas attrahera en inhemsk publik, säger dr Ebrahim.

Hon menar att ämnesvalet ofta inte stämmer överens med de stora massornas önskemål. Oscarsnominerade *Yesterday*, om en aidsjuk kvinnas kamp mot stigma och diskriminering, sågs till exempel enbart av 250 000 personer i Sydafrika.

Uppmärksammade *Red Dust*, om sannings- och försoningskommissionen TRC, nådde främst de stora städernas dyrare innerstadsbiografer, frekventerade av intellektuella som är beredda att betala extra för att se kvalitetsfilm.

– Vår historia har inneburit att inhemska filmer för det mesta är deprimerande. Alla känner någon som dött av aids, men det betyder inte nödvändigtvis att de vill se en film om det. Vi behöver göra seriösa filmer, som berättar viktiga historier, men som folk ändå vill se, säger Hasseenah Ebrahim.

Den brittiska regissören John Boorman har nyligen sagt att den sydafrikanska filmen förblir en industri av vita människor som berättar historier om svarta för en i huvudsak vit publik. Boorman borde veta vad han pratar om. Förra året filmatiserade han, en äldre vit man från Europa, en fri tolkning av sydafrikanskan Antjie Krog's bok om TRC, *A country of my skull*, som fick ett ljummet mottagande. Filmen använde en vit amerikansk journalist som ingång för att berätta historien om kommissionen, och lyfta fram apartheids övergrepp genom hennes ögon.

Dr Ebrahim menar att det finns ett tryck från utländska finansörer att enbart producera filmer där historien relateras till vita – även om nära 90 procent av befolkningen är svart.

– Självklart finns det andra historier att berätta som inte har något att göra med svartas relationer till vita. Men till slut är det alltid en kompromiss att göra en film.

Gratisvisningar

Lyckligtvis finns det spelfilmer som berättar andra historier. Teddy Matteredas *Max and Mona*, visad i svensk TV, om en talangfull ung man från landet som kommer till Soweto i sällskap med en get, är ett sådant undantag.

Dokumentärfilm är också en genre där

svarta regissörer har haft lättare att slå sig in, och berättat historier som berör majoritetens vardag.

Men hur man lockar publik till dessa filmer är en fråga som fortfarande återstår att lösa. Biograferna finns i städernas centrum och i de rika förorterernas stora shoppingcenter, inte i kåkstäder där de flesta människor bor. Kollektivtransport på kvällstid är ett problem, och även om biljettpriserna nyligen sänkts så är det fortfarande mycket billigare att hyra en videofilm.

Flera initiativ har tagits för att visa film i fattiga bostadsområden. *Film Resources Unit* erbjuder gratisvisningar i samlings-salar på olika håll i landet, medan andra grupper arrangerar visningar till ett lågt pris. Men de kommersiella bolagens satsningar har hittills misslyckats, och ett försök att etablera en biograf i Soweto, landets största kåkstad med fler än en miljon invånare, gick nyligen i stöpet.

Och när medelnsnittspersonen väl går till biografen är det kommersiella produktioner från Hollywood som lockar de allra flesta.

– De har enorma resurser för marknadsföring och kan distribuera 200 kopior av sina filmer, medan afrikanska filmer finns i 10–15 kopior, säger Desmond Mthembu, projektledare på *Film Resources Unit*.

Inhemska språk

Men betydande steg har tagits i rätt riktning. De två största distributionsbolagen i Sydafrika har förbundit sig att ha minst en sydafrikansk film per månad på sin spellista under 2005.

– Vi är uppmuntrade av Ster Kinekor och Nu Metros åtagande att visa inhemsk film, och av spellistan för i år. Vi hoppas att publiken också har möjlighet att gå till biograferna och stöja sydafrikansk film, säger Jackie Motsepe från NFVF.

En annan uppmuntrande trend är ökningen av filmer på afrikanska språk, som zulu och xhosa. Eftersom Sydafrika har elva officiella språk är valet av språk betydande, och kan bidra till att skapa en unik berättarteknik i sydafrikansk film.

– Något jag skulle vilja se är en utveckling mot att använda den blandning av inhemska språk, maphantsula, som pratas i våra kåkstäder, avslutar dr Ebrahim.

ÅSA ERIKSSON
Johannesburg

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-Dela Lika 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/se/>. Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.